

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 2964/98

בפני: כבוד השופט מ' חשין
כבוד השופט י' זמיר
כבוד השופטת ט' שטרסברג-כהן

המערער: אורן אלקן

נגד

המשיבים: 1. בית החולים "קפלן"
2. קופת חולים של ההסתדרות הכללית

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי
בירושלים מיום 17.3.98 בת.א. 1027/96
שניתן על ידי כבוד סגן הנשיא ש' ברנר

תאריך הישיבה: כ' בשבט התש"ס (27.1.00)

בשם המערער: עו"ד פלג יעל
בשם המשיבים: עו"ד ארגוב משה
עו"ד לאש אורלי

פסק-דין

השופטת ט' שטרסברג-כהן:

1. בפנינו ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים (סגן הנשיא, השופט ש' ברנר), בו נדחתה תביעת נזיקין שעילתה רשלנות רפואית, בשל העדר קשר סיבתי בין רשלנות המשיבים (להלן: הנתבעים) ובין נזקו של המערער (להלן התובע). הערעור נסב על שאלת הקשר הסיבתי.

2. התובע נפגע בעינו תוך כדי משחק בשרוך משקולות של וילון שבתוכו היו שזורים בדידים קטנים של עופרת. התובע הובהל לבית החולים "קפלן" - הנתבע 1 (להלן: בית החולים) - שם נבדק על ידי הרופאה התורנית. בדיקתה שנרשמה העלתה, כי העין נפגעה בפציעה חודרנית קשה עם פרפורציה בקרנית ועם יציאה של הקשתית בצד הנזלי. כמו כן, לא הייתה כל אפשרות לראות את העדשה שבעין וגם לא את קרקעית העין. תוצאות בדיקת חדות הראיה שנעשתה לעין נרשמו בגיליון הקבלה כ- NLP, משמע, NO LIGHT

PERCEPTION, ממצא המעיד על עיוורון מוחלט. התובע נבדק בשנית על ידי הרופאה הכונית הבכירה שהוזקה לבית החולים ובעקבות בדיקה זו שוב נרשם NLP, רישום שתוקן ל- LPI - LIGHT - PERCEPTION INCERTA - ממצא שמשמעו ספק תחושת אור. בו ביום, מספר שעות לאחר קבלתו, נותח התובע לסגירת פצע החדירה שבעין. במהלך הניתוח ולאחריו התפתחה תגובה זיהומית-דלקתית חזקה בלשכה הקדמית של העין. אין מחלוקת, כי הן ביום קבלתו לטיפול בבית החולים ועד כשבוע לאחר מכן לא נעשו לתובע צילומי רנטגן או בדיקות הדמייה כלשהן ולא אובחן כי גוף מתכתי זר חדר לתוך העין והוא שגרם לפגיעה החודרנית שנתגלתה כבר בבדיקה הראשונה במיון. רק לאחר שבוע בוצע צילום רנטגן שהראה קיומו של גוף זר מתכתי ברצפת ארובת העין. בדיקת C.T. איתרה את מיקום הימצאותו של הגוף הזר ואת גודלו ואובחנה היפרדות הרשתית. בוצעה גם בדיקת על-קול (U.S.) שגם בה אובחנה רשתית מופרדת ובבדיקה נוספת (E.R.G.) לא התקבלו כל תגובות מן הרשתית. כשבוע נוסף לאחר מכן בוצע ניתוח להוצאת הגוף הזר. בגיליון הניתוח צוין כי בהסתכלות חוזרת נמצא שהגוף הזר היה תקוע עמוק בקיר האחורי של גלגל העין מעבר לרשתית והענביה. חרף כל הטיפולים שניתנו לתובע הוא נותר עיוור בעינו ובשחרור מבית החולים נרשם "חדות ראייה N.L.P.". עינו הפגועה של התובע כמעט ואינה נעה, פניו אינם סימטריים, והוא משתמש דרך קבע בעדשה מיוחדת לתיקון מראהו. נכותו הרפואית, עליה אין מחלוקת, היא 35% לצמיתות.

3. בית המשפט המחוזי קבע, כי הטיפול שניתן לתובע על ידי רופאי הנתבעים היה רשלני בעליל. רשלנות זו באה לידי ביטוי בכך שצילום רנטגן ו- C.T. לשם בירור אפשרות חדירתו של גוף זר כלשהו לחלל העין נערכו רק כעבור שבוע מיום אשפוזו של התובע ועד אז לא ידעו הנתבעים על הימצאותו של גוף זר בעין וממילא לא ביצעו ניתוח לשם הוצאתו, לא שקלו את אפשרויות הטיפול השונות ולא העבירו לתובע ולהוריו את מלוא האינפורמציה על מנת שישקלו קבלת חוות דעת נוספת. למרות קביעת קיומה של רשלנות נדחתה תביעת התובע מחמת שנקבע כי לא נתקיים קשר סיבתי בין הטיפול הרשלני לבין נזקו של התובע. בית המשפט קבע, כי הוכח על ידי הנתבעים בכמות הראיות וברמת ההוכחה הנדרשת במשפט אזרחי, כי כאשר הגיע התובע לבית החולים הוא כבר היה עיוור בעין הפגועה ללא תקנה. בית המשפט העדיף בעניין זה את חוות דעתו של המומחה מטעם הנתבעים - פרופ' מרין - לפיה, התובע התעורר בעת פציעתו עם חדירתו העמוקה של הגוף הזר לעינו וכי עם קבלתו לבית החולים היו סיכויי לשוב ולראות בעין הפצועה אפסיים או קרובים לאפס. בית המשפט המחוזי התייחס להתרשמותו מפרופ' מרין, לניסיונו הרב ולעובדה כי להשקפתו יש אחיזה איתנה בספרות המקצועית. כמו כן, למד בית המשפט על עיוורונו ללא תקנה של התובע, כבר בקבלתו, מן הממצאים שהתגלו אצלו בקבלה ולאחריה ומן הממצאים שנמצאו בעת הניתוח להוצאת הגוף הזר, שהעידו אף הם על אופן הפגיעה בעין, גודלו של הגוף הזר ומיקומו בעין.

4. על הפרק עומדת, כאמור, סוגיית הקשר הסיבתי בין הרשלנות - שאינה שנויה עוד במחלוקת - לבין הנזק. שני המומחים - אחד מטעם התובע ואחד מטעם הנתבעים - מסרו לבית המשפט חוות דעת והעידו בפניו גם בסוגיית הקשר הסיבתי.

שני המומחים מסכימים, כי ממצא של NLP או אפילו LPI משמעותו עיוורון, אלא שהם חלוקים באשר למשמעותו המנבאת של ממצא זה במקרה הספציפי שלפנינו. בעוד אשר המומחה מטעם התביעה - ד"ר גוטמן - סבור, כי ממצא של NLP בקבלה, אינו מהווה סמן מובהק לעתיד ואינו מלמד בוודאות על כך שהעיוורון הוא צמית, סבור המומחה מטעם ההגנה - פרופ' מרין - כי ממצא של NLP או LPI בפציעה קשה כפי שהייתה פציעתו של התובע, מלמד על פגיעה ברשתית ובעצב ומותיר סיכוי אפסי לחזרתה של הראייה.

בית משפט קמא העדיף את חוות דעת המומחה מטעם ההגנה, שנתמכה בממצאים שהוכחו אודות אופן הפגיעה בעין, גודלו של הגוף הזר ומיקומו. בית המשפט מצא סימוכין לחוות הדעת בספרות המקצועית ובניסיונו הרב של המומחה, שמטפל במשך שנים ברצף במקרים טראומטיים מסוג זה בבית חולים "הדסה" עין-כרם, שהוא אחד ממרכזי הטראומה הגדולים והמנוסים בארץ, בעוד אשר ניסיונו המקצועי של המומחה מטעם התביעה בפציעות חודרות וקשות אינו רב (לדבריו, כ"עשרים פלוס" מקרים שמרביתם קרו לפני כחמש עשרה שנה). לא זו אף זו. המומחה מטעם התביעה עצמו הסכים לכך, כי לפי המאמרים הרפואיים שהוצגו לו - וששימשו בסיס לחוות דעת המומחה מטעם ההגנה - סיכויי התובע לשוב ולראות בעינו היו קלושים, אלא שהוא חולק על מסקנה זו העולה מן המאמרים, אף שאין לעמדתו תימוכין בספרות. יתרה מזאת, גם המומחה מטעם התביעה היה ער לאפשרות שכתוצאה מפגיעת גוף זר שחודר לעין יגרם ניתוק של עצב הראיה שיגרום לעיוורון מיידי ותמידי, במיוחד, כשאותו גוף זר - שבענייננו נתגלה בבדיקת C.T. בגודל של שלושה על חמישה מ"מ כשקוטר העין 2.5 ס"מ - היה גדול דיו ומהיר דיו כדי לגרום לכך. צירופם של כל אלה מובילים למסקנה, כי לא יצאה שגגה מלפני בית משפט קמא בהעדיפו את עמדת המומחה מטעם ההגנה.

5. ממצאי הניתוח השני שנערך לתובע להוצאת הגוף הזר תומכים אף הם בעמדת המומחה מטעם ההגנה. בגיליון הניתוח נרשם על ידי הרופא המנתח, כי "בהסתכלות חוזרת ראינו שהגוף הזר היה תקוע עמוק בקיר האחורי של גלגל העין מעבר לרשתית והענביה". הרופא המנתח - פרופ' אוליבר - הסביר בעדותו, כי משמעות הכתוב היא, כי הגוף הזר נמצא במרחק מילימטר עד שניים מעצב הראייה וכי הוא ראה את ההרס של הרשתית ועצב הראייה. תמיכה לכך ניתן למצוא ברישום בכרטיס המרפאה של הפרופ' אוליבר. אף שאין התאמה בין תוצאות בדיקת ה- C.T. והרישום בדו"ח הניתוח, ראה בית המשפט להעדיף את הרישום בדו"ח הניתוח, היות ורישום זה נערך על בסיס בדיקה שבוצעה לאחר הוצאת הגוף הזר מן העין, שממנה ניתן היה

ללמוד מה היה מיקומו המדויק של הגוף הזר שהוצא, וכיוון, שאף אליבא דמומחה התביעה, בדיקת ה- C.T. עלולה להטעות ואין להסתמך עליה במאה אחוז. העולה מן האמור הוא, כי הניתוח להוצאת הגוף הזר לימד על פגיעה בעצב הראיה וברשתית, פגיעה המתיישבת עם הממצא שנמצא בקבלה ועם חוות דעת מומחה ההגנה לפיה הפגיעה בעצב הראייה וברשתית היא שגרמה לעיוורונו של התובע.

6. בית המשפט המחוזי העיד על עצמו - וכך גם עולה מקריאת פסק-דינו - כי לאחר שקרא ושקל "בזהירות רבה ובהתעמקות מירבית" את טענותיהם המפורטות של הצדדים, וכאמור, מצא להעדיף את חוות דעת המומחה מטעם הנתבעים בסוגיית הקשר הסיבתי, מסקנתו היא, כי הפגיעה הראשונית היא שגרמה לאסון "יודה של הרפואה היתה קצרה מלהושיע אותו גם בטיפול הטוב ביותר." זוהי קביעה עובדתית מובהקת, המעוגנת בחומר הראיות שהיה בפני בית המשפט ובמיוחד בחוות הדעת הרפואית ובעדות המומחה מטעם ההגנה, ומבוססת על התרשמותו הישירה והבלתי אמצעית של בית המשפט מן העדים שעמדו לפניו. הערכת עדויות בכלל ושל עדים מומחים בפרט, מסורה בידיה של הערכאה הראשונה וכאשר מדובר במומחים, עליה להכריע לא פעם בין עמדות מקצועיות מנוגדות זו לזו ולהעדיף חוות דעת אחת על פני רעותה. מובן שאין הדבר נעשה באופן שרירותי ויש לעגן העדפה כזו בנימוקים ראויים ולסמוך אותה, בין השאר, על רישומים רפואיים, על ניסיונו של המומחה, על הספרות הרפואית התומכת בעמדתו וכיוצא באלה. כזה הוא המקרה שלפנינו ואינני מוצאת שיש מקום להתערב בקביעותיו ובמסקנותיו של השופט קמא. אומר על כך בית משפט זה בהקשר דומה:

"אין זה דרכו של בית המשפט שלערעור להתערב באלה [במימצאים, בשיקולים ובמסקנות אליהם הגיעה הערכאה הראשונה], כאשר הממצאים והמסקנות מושתתים על חומר ראיות שהיה מקובל על הערכאה ששמעה הראיות, וכך הוא גם המצב כאשר בשאלות מקצועיות קיימות מחלוקות בין מומחים לדבר והשופט מאמץ דעה של אסכולה או שיטה אחת ומעדיף אותה על פני אסכולה ושיטה אחרת, שגם לה יש מהלכים ואחיזה באותו תחום..." {ע"א 323/89 קוהרי ואח' נ' מדינת ישראל - משרד הבריאות, פ"ד מה(2) 142, 171}.

7. העולה מן האמור הוא, כי על אף המקרה המצער, אין מקום להתערב בקביעת בית המשפט המחוזי, לפיה לא נתקיים קשר סיבתי בין רשלנות הנתבעים לבין נזקו של התובע. עם זאת, רואה אני להעיר, כי אל יראה עצמו בית החולים פטור מלבצע "בדק בית" קפדני על מנת לוודא שרשלנות כפי שהייתה בענייננו, אף שלא היא זו שגרמה לנזק, לא תישנה.

אשר על כן מציעה אני לדחות את הערעור ובנסיבות העניין, ללא צו להוצאות.

שופטת

השופט מ' חשין:

אני מסכים.

שופט

השופט י' זמיר:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק-דינה של כבוד השופטת ט' שטרסברג-כהן.

ניתנה היום, כ' באדר ב' תש"ס (27.3.00).

שופטת

שופט

שופט

העתק מתאים למקור
שמריהו כהן - מזכיר ראשי
J05.98029640